

ȘCOLI ȘI DASCĂLI

Profesorul Vasile Țugulea (1926-2017)

Profesorul Vasile Țugulea s-a născut pe 27 martie 1926 la Deleni, un sat de lângă Vaslui, unde a copilărit și a urmat școala primară (1933-1937), în una dintre școlile înființate de către Spiru Haret. A urmat apoi cursurile gimnaziale și liceale la liceul „Mihail Kogălniceanu” din Vaslui (1937-1940), unde a obținut rezultate dintre cele mai bune la învățătură: primul la examenul de capacitate din 1940, al cincilea la Examenul de Bacalaureat, pe care l-a susținut cu savantul Ștefan Procopiu, care l-a remarcat și l-a invitat la Iași pentru a studia Fizica. La liceul „Mihail Kogălniceanu” a avut profesori de matematică dedicați, de la care a prins gustul pentru regina științelor: Emanuel Gaiu și Gheorghe Popa. Cel dintâi era absolvent al liceului „Gheorghe Roșca Codreanu” din Bârlad, unde viața avea să-l ducă, în cele din urmă, și pe Vasile Țugulea. „Gazeta Matematică” și „Revista Matematică din Timișoara” i-au devenit familiare. A participat la un cerc de matematică și peste ani avea să organizeze un astfel de cerc, ducînd mai departe ceea ce fusese învățat să facă, dăruind din ce i s-a dăruit.

Facultatea de Matematică din București a fost pasul următor în formarea sa ca om și ca profesor de matematică. Între 1945 și 1949 a studiat aici cu mari matematicieni români: Octav Onicescu, Miron Nicolescu, Gheorghe Vrănceanu, Victor Vâlcovici, Simion Stoilow, Gheorghe Demetrescu, Dan Barbilian. În amintirile sale, Barbilian

ocupa un loc special. În 2011, ne-a impulsionat să marcăm la școală momentul semi-centenarului morții marelui matematician și poet. A fost coleg cu Solomon Marcus și Cabiria Andreian Cazacu și a încheiat studiile cu Examenul de Licență susținut sub îndrumarea lui Gheorghe Vrănceanu și prezidat de Grigore Moisil.

La 1 septembrie 1949 și-a început cariera didactică la liceul „Mihail Kogălniceanu”, unde profesorii Gheorghe Popa și Traian Brânzei i-au îndrumat primii pași. Din păcate, tot aici a făcut cunoștință și cu Răul ce prindea rădăcini în țara noastră în acele vremuri. A fost chemat la securitate pentru că secretara UTM a liceului, o elevă mediocră, avea pretenția să i se spună „tovarășă”, moft pe care Profesorul nu i l-a îndeplinit. Ani mai târziu, Vasile Țugulea ne-a fost profesor (1982-1986) și diriginte (1982-1984). În această din urmă calitate era nevoit, desigur, să se ocupe și de activitatea politică, să ne îndrume ca tineri uteciști. Trebuie să spunem că eluda cât putea aceste activități. Totuși, un minim trebuia făcut și în această privință, de exemplu să alegem „liber” și „democratic” un secretar UTC al clasei. Alegerea a căzut pe Mircea, colegul meu de bancă. De-a lungul clasei a noua el s-a lămurit că sarcina primită se limita la a smulge de la noi, colegii, cotizația UTC, o sumă infimă dar de care mereu „uitam”. Agasat de această sarcină, la începutul clasei a zecea, Mircea și-a prezentat, timid, dar hotărât, demisia. Oficial, în fața întregului colectiv, cu vocea tremurândă a declarat că el „s-a săturat”. Profesorul Țugulea s-a uitat la el cu înconfundabilă sa privire pe deasupra ochelarilor și i-a zis: „Păi bine, măi, tovarășe Mircea, cum se poate așa ceva? Te-ai săturat? Dar tovarășul Ceaușescu, de atâția ani în fruntea Partidului, cum de nu s-a săturat?”

În 1952 a plecat în armată pentru a scăpa de atmosfera de teroare din școală - dar și cele șaisprezece luni de stagiul militar au fost marcate de aceeași teroare care cuprinsese pe atunci întreaga țară. Din motive financiare nu a putut rămâne la Școala Normală „Vasile Lupu” din Iași. Destinul l-a purtat la Bârlad, unde, deși rămas accidental, și-a petrecut tot restul vieții: a fost profesor, pe rând, la toate liceele urbei: Școala Medie de Fete, Școala Medie de Băieți, Complexul Școlar, Liceul nr. 3, Liceul „Gheorghe Roșca Codreanu”, de unde avea să se și pensioneze, în 1987. La acest liceu a fost și Director, dar din cauza Partidului, care era în toate, a fost nevoit să renunțe. A funcționat ca inspector școlar între 1974-1981 și a mai ținut ore după ieșirea la pensie până în 2001. De asemenea, în anii de după pensionare a ținut cursuri de Matematici financiare la un colegiu particular și a scris, în colaborare cu Andrei Constantinescu, cartea „Matematică financiară și statistică”. În 2013, a tradus din limba franceză, cu ajutorul doamnei Elena Popoiu, cartea lui David Ruelle „Hazard și haos”, apărută la editura Curtea Veche.

De câte ori a avut ocazia, Vasile Țugulea a mărturisit că satisfacțiile cele mai mari i-au fost date de activitatea de la catedră, cea mai dragă fiindu-i comunicarea cu elevii. Aceasta nu l-a împiedicat să se manifeste și ca autor de articole în reviste de matematică naționale (GMA) și locale („Școala bîrlădeană”) sau să participe cu bucurie la congrese și felurite întâlniri ale matematicienilor sau profesorilor de matematică. A participat la primul Congres Balcanic al Matematicienilor (București, 1956) precum și la Colocviul European de Matematică referitor la didactica matematică, unde a avut ocazia să îi audieze pe mari matematicieni ca G. Papy, J. Dieudonné, O. Onicescu, R. Miron, Gh. Mihoc și alții. În 2016, când a împlinit frumoasa vârstă

de 90 de ani, l-a invitat pe Domnul Academician Viorel Barbu, nepotul său, care a ținut în școala noastră o memorabilă conferință despre intuiție și raționament în matematică. La această vârstă venerabilă, Profesorul continua să ne mobilizeze și să ne umple viețile cu evenimente de neuitat.

Acestea sunt faptele vieții sale, așa cum le-am cunoscut eu: pe unele în mod nemijlocit, fiind în chiar miezul evenimentelor, pe altele din poveștile unuia sau altuia, inclusiv ale Profesorului. Dar, dincolo de fapte, sunt și rămân pe veci umbrele acestor fapte, planând spectral asupra noastră, precum și urmele lor săpate, mai mult sau mai puțin adânc, în mințile și în sufletele celor ce vin și se duc și ei, lăsând alte umbre și alte urme, unele moștenite de la cei ce-au fost, altele personale. Cred cu tărie că sufletul Profesorului Vasile Țugulea se odihnește într-un ungher al școlii noastre vechindu-ne, nu întodeauna bucuros de ceea ce vede.

Am fost la multe lecții de matematică ale Profesorului Vasile Țugulea și am lipsit de la unele, ca mulți dintre colegii mei mai tineri sau mai vârstnici. Putem spune că, dincolo de toată matematica pe care ne-a lăsat-o și din care fiecare a luat cât a putut, a mai fost o lecție pe care Profesorul ne-a predat-o temeinic și neabătut: e vorba despre lecția respectului.

Respectul și bunul simț, așa cum le-am învățat noi de la părinții noștri și de la profesori ca Vasile Țugulea, par a fi, din păcate, iremediabil pierdute. În lipsa lor și în lipsa noastră, totul a fost posibil. O bravă lume nouă a crescut din mugurii latenți ai nesimțirii de ieri, care desigur nu lipsea nici pe atunci: lumea Omului Nou. Petriniana Eră a Ticăloșilor, de fapt era noastră, este în plină desfășurare, iar noi toți părem incapabili să facem ceva, oricât de puțin, pentru a-i pune capăt.

Vasile Țugulea a pornit în călătoria sa către o lume mai bună pe 7 iulie 2017. Odată cu această plecare, mulți dintre noi au trăit un sentiment de părăsire și au simțit că o epocă s-a sfârșit, că vremea respectului și a bunului-simț s-a dus. Ne rămân nădejdea și Matematica. Dumnezeu să odihnească în pace acest suflet dăruit Matematicii !

Prof. M. TETIVA
Colegiul Național „Gheorghe Roșca Codreanu” Bârlad